

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ**

**ФОРМУВАННЯ СТАЛОГО
ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ:
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

**Матеріали II Міжнародної
науково-практичної конференції**

11-12 листопада 2021 року

Київ 2021

СЕКЦІЯ 2.

ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ СТАЛОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ

Ібатуллін Ш.І.

д.е.н., проф., акад. НААН

Інститут землекористування НААН України

м. Київ, Україна

Дорош А.Й.

PhD з економіки

Інститут землекористування НААН України

м. Київ, Україна

Аврамчук Б.О.

к.е.н.

Інститут землекористування НААН України

м. Київ, Україна

НЕОБХІДНІСТЬ ФОРМУВАННЯ КОНЦЕПЦІЇ РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ ТА ОХОРОНИ ЗЕМЕЛЬ

Територія України характеризується високим рівнем освоєння, що призводить до значного впливу антропогенних процесів на навколишнє природне середовище. Також це має значний вплив на земельні ресурси, як складу навколишнього природного середовища. Понад 3/4 земель України перебувають в активному використанні її жителів, зокрема це забудовані та сільськогосподарські землі. Середній рівень розорюваності земель в Україні складає 54%, а в регіональному розрізі сягає понад 70%. Значне техногенне ураження екосфери та агроладшафтів викликано насамперед недотриманням екологічно збалансованого співвідношення земельних угідь. Це спричиняє прискорену деградацію земельних ресурсів, що в свою чергу є значною загрозою продовольчої безпеки держави. Проте погіршення ситуації спостерігається не лише в сільськогосподарському землекористуванні [1].

Відсутність дієвої системи нормативно-правових актів, що безпосередньо б регулювали науково-обґрунтоване з економічної та екологічної точок зору, використання земель вважаємо вагомою причиною проблеми неналежної охорони та нераціонального використання земель. Отже, пропонуємо розробити (загально)державну цільову програму використання та охорони земель. Її завданням вбачаємо формування основних напрямів використання й охорони земель України та забезпечення сталий розвиток землекористування в Україні на визначену

перспективу. Проте необхідно розпочати з концепції раціонального використання та охорони земель, яка згідно із чинним законодавством мала би передувати розробці цільової програми [2].

Огляд переліку та змісту чинних нормативно-правових актів земельного законодавства свідчать про відсутність документу державного планування щодо використання й охорони земель, норми якого б регулювали комплекс взаємопов'язаних завдань і заходів, які спрямовані на розв'язання проблеми забезпечення раціонального використання та охорони земель. [3].

Розробка даної концепції в сучасних умовах розвитку цифрової економіки та суспільства України має на меті реалізацію «державної політики України щодо забезпечення сталого розвитку землекористування, екологічно безпечних умов проживання населення і господарської діяльності, захисту земель від виснаження, деградації та забруднення, збереження ландшафтного і біологічного різноманіття в умовах ринкового середовища та необхідності в адаптації та пом'якшення наслідків зміни клімату» [3]. Важливим фактором зростання пріоритетності моніторингу земель і земельних відносин, що втілюється засобами автоматизованих інформаційно-аналітичних систем та дистанційного зондування Землі є стрімка інтеграція цифровізації в державну політику. Відповідно дуже важливими характеристиками автоматизованого інформаційного забезпечення процесів щодо використання та охорони земель стають: оперативність, об'єктивність та цілеспрямованість [1].

На нашу думку концепція повинна визначати зміст державної цільової програми використання та охорони земель за рахунок встановлення нею принципів та підходів щодо розробки програми. Важливо зазначити, що програма має формуватися на принципах, що задекларовані конференціями Організації Об'єднаних Націй в Ріо-де-Жанейро з навколишнього середовища і розвитку у 1992 році, з питань сталого розвитку у 2012 році, Конвенції Організації Об'єднаних Націй про боротьбу з опустелюванням у тих країнах, що потерпають від серйозної посухи та/або опустелювання, особливо в Африці (2002 р.), Законів України «Про охорону земель», «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України» [4], «Про державні цільові програми», інших нормативно-правових актів України. Також у процесі формування програми важливо дотримуватися принципів цілісності, достовірності, актуальності, науковості, об'єктивності, екологічності, еколого-ландшафтного та системного підходу, інноваційності, відкритості, законодавчого забезпечення та інших принципів.

У процесі розробки концепції варто передбачити використання наступних підходів, як методологічну основу формування

загальнодержавної цільової програми раціонального використання та охорони земель:

- «врахування всіх аспектів біосферозахисного природокористування, тобто такого використання самовідновлювальних ресурсів біосфери, яке забезпечує її відтворення, функціональну рівновагу та еволюцію як базу соціально-економічного розвитку суспільства» [3];

- «обґрунтування не окремих несистемних дій щодо охорони навколишнього природного середовища у межах декларативної боротьби з окремими деградаційними процесами, а врахування всіх складових цих процесів і явищ на землях усіх категорій та форм власності» [3];

- «уникнення як економічного, так і екологічного «екстремізму»» [5];

- порівняльний аналіз можливих заходів щодо вирішення проблемних питань оптимальним варіантом.

Також необхідне створення в системі «центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері земельних відносин, наукового центру із стандартизації й нормування щодо використання та охорони земель» [4].

Висновки. Концепція раціонального використання та охорони земель у сучасних умовах динамічної цифрової економіки має стати важливим базисом формування відповідної державної цільової програми, яка визначатиме заходи економічного, екологічного та соціального характеру в сфері використання та охорони земель. Розроблена на базі такої концепції програма буде здатною запропонувати рішення для наступних нагальних проблем, а саме: нераціонального використання, деградації, виснаження та забруднення земельних ресурсів, забезпечивши державну підтримку, координацію діяльності органів влади та місцевого самоврядування, забезпечення міжгалузевих і міжрегіональних зв'язків технологічно пов'язаних галузей та виробництв.

Список використаних джерел

1. Дорош Й.М., Ібатуллин Ш.І., Барвінський А.В., Тарнопольський А.В., Сакаль О.В. Концепція використання та охорони земель у сучасних умовах суспільного розвитку України. // Землеустрій, кадастр і моніторинг земель. – 2021. – №3. – с. 4-13. DOI: <http://dx.doi.org/10.31548/zemleustriy2021.03.01>

2. Про державні цільові програми [Електронний ресурс] : Закон України 18 березня 2004 року № 1621-IV ; редакція від 24.10.2020. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1621-15#Text>

3. Дорош Й.М. Законодавче забезпечення регулювання в галузі використання та охорони земель / Дорош Й.М. [та ін.] // Землеустрій, кадастр і моніторинг земель. – 2021. – № 2. – С. 14–25. DOI: <http://dx.doi.org/10.31548/zemleustriy2021.02.02>

4. Дорош Й.М., Ібатуллін Ш.І., Тарнопольський Є.А. Кравченко О.М. Використання ідеології інфраструктури геопросторових даних для створення системи обліку та управління земельно-майновими комплексами підприємств та територіальних громад, в тому числі ОТГ // Землеустрій, кадастр і моніторинг земель. – 2020. – № 4. – С. 49–56. DOI: <http://dx.doi.org/10.31548/zemleustriy2020.04.06>

5. Ібатуллін Ш.І., Дорош О.С., Тарнопольський А.В. Основні вимоги до розробки програмного забезпечення автоматизованої системи моніторингу земель // Землеустрій, кадастр і моніторинг земель. – 2020. – № 2–3. – С. 119–126. DOI: <http://dx.doi.org/10.31548/zemleustriy2020.02.12>

Іщенко Н.Ф.

PhD з економіки

Національний авіаційний університет

м. Київ, Україна

Скавка В. М.

студент I курсу магістратури

Національний університет біоресурсів і природокористування України

м. Київ, Україна

ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ РАЦІОНАЛЬНОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ АВТОМОБІЛЬНОГО ТРАНСПОРТУ

Питання раціонального, ефективного використання та охорони земель автомобільного транспорту є складовою проблеми екологічної безпеки, гарантування якої сьогодні є пріоритетним завданням і обов'язком держави.

Варто зазначити, що в результаті діяльності людини, площі земель, особливо сільськогосподарського призначення, скорочуються і виводяться з господарського використання за рахунок потреб нового будівництва житла, лінійних об'єктів транспортної інфраструктури, процесів урбанізації, збільшення кількості населення.

Функціонування автомобільного транспорту негативно впливає на довкілля, зокрема на прилеглі території – землі сільськогосподарського призначення (орні землі, багаторічні насадження, сіножаті, кормові угіддя, перелоги), у результаті забруднення яких важкими металами суттєво погіршується їх якість і знижується продуктивність. Отже, землевласники і землекористувачі несуть втрати і збитки, які повинні їм відшкодуватися, що передбачено чинним земельним законодавством.